

चीलको संख्या घट्नुको कारण र यसको संरक्षणका चुनौतीहरू

१) वासस्थानको विनाश

- अनियन्त्रित वन फडानी, ढुङ लमाउने रुखको कटानी

२) विषादीयुक्त आहारको सेवन

- खेतबारीमा अत्याधिक रूपमा प्रयोग हुने रसायनिक मल र किटनाशक औषधिले यसको आहार (मुरा, ब्यामृता, सर्प आदि) विषाक्त हुँदा चीलको स्वास्थ्यमा प्रतिकूल असर पर्नु र कतिपय अवस्थामा मृत्यु भै हुनु

३) अवैध गतिविधि

- चीलको ढुङ मत्काउने, ढुङबाट बच्चा निकाल्ने

४) बदलाको मावना

- घरको हाँस-कुखुरा खाइदिने मलत कुकाइ

५) मानव अतिक्रमणले प्रजनन क्रियाकलापमा आउने विघ्न बाधाहरू

लघु महाचील संरक्षणमा किसानको भूमिका

- अनियन्त्रित वनजङ्गल फडानी रोकी यस महाचीलको वासस्थान जोगाउने
- अत्याधिक रसायनिक मल तथा औषधीको प्रयोग नगरी घरेलु जडीबुटीबाट बनेको औषधी तथा प्राकृतिक मलको प्रयोग गर्ने
- अवैध चोरी शिकारी नियन्त्रण गरी संरक्षणमा सहयोग गर्ने
- चील सम्बन्धी सकारात्मक जनचेतना फैलाउने

चील संरक्षणका लागि जैविक कृषि प्रोत्साहन कार्यक्रम

छोटो परिचय

लघु महाचील (Indian Spotted Eagle) विश्वमै एक दुर्लभ पंक्षी प्रजाति हो । यसको सङ्ख्या घट्दै गइरहेको कारण विश्व प्रकृतिक संरक्षण संघले लोपोन्मुख प्रजातिको सूचीमा अति संवेदनशील भनी सूचीकृत गरेको छ । यो महाचील दक्षिण एशियामा मात्र पाईने पंक्षी हो । यसको फैलावट बंगलादेश, कम्बोडिया, म्यानमार, भारत, पाकिस्तान र नेपालमा रहेको छ । यसको सङ्ख्या न्यूनतम तीस र अधिकतम सतरी रहेको अनुमान छ ।

लघु महाचीलको महत्व > कृषकको साथी

लघु महाचील एक शिकारी पंक्षी हो । यसले मुसा, छेपारो, सर्प र अन्य चराहरु खाने गर्दछ । यसरी कृषकको बाली खाइदिने मुसा र अन्य चराहरु खाएर कृषकको अन्नबाली जोगाउन मद्दत गर्दछ ।

साथै, मुसा खाएर यसको संख्या नियन्त्रण गर्ने भएकोले मुसाबाट मानिसमा रोग सार्ने सम्भावना पनि कम हुन्छ । यस्तै, सर्प खाइदिनाले सर्पको संख्या अनियन्त्रित रूपमा बढ्न पाउँदैन, फलःस्वरूप मानिसलाई सर्पले डस्ने घटनामा पनि कमी ल्याउँदछ । अतः पारिस्थितिकीय प्रणालीमा निकै महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्ने यस महाचीलको उपस्थितिलाई स्वस्थ पर्यावरणको सूचक मानिन्छ ।

प्रजनन अवधि

मानव वस्तीको वरपरका अग्ला रुखहरुमा गुँड बनाउन रुचाउने यस महाचीलले दैनिक आहाराका लागि खेतबारी तथा सिमसार क्षेत्र वरिपरि विचरण गर्दछ । प्राय मध्य चैत्रमा गुँड बनाउन सुरु गर्ने यस महाचीलले भाद्रदेखि असोजसम्ममा बच्चा हुर्काइ सक्दछ ।

Background Photo:- Hem Bahadur Katuwal (Farmland)

चील संरक्षणको लागि दिगो कृषि सहकार्य